

Aikamääreet ja Marc 21

Erityisesti musiikin kuvailun näkökulmasta

Kuvailuryhmien työpaja 13.4.2021

Jaska Järvilehto
Musiikin metatiedon asiantuntijaryhmä Muusa

Käsiteltävät bibliografisen tietueen Marc-kentät

- **008/07–14** (Julkaisuvuosi 1, Julkaisuvuosi 2)
- **033** (Tapahtuman aika ja paikka)
- **045** (Ajankohta tai ajanjakso)
- **046** (Erikoiskoodattu julkaisuaika)
- **306** (Kesto)
- **388** (Luomisaika)
- **648** (Aikaa ilmaiseva termi asiasanana)

Aikamääreitä tallennetaan myös muihin bibliografisen tietueen kenttiin (mm. 264, 300 ja 518), mutta niitä ei käsitellä tässä yhteydessä.

Käsiteltävät bibliografisen tietueen Marc-kentät

- 7 Marc-kenttää
- 7 eri tapaa tallentaa aikamääreitä

008 (Informaatiokoodit, merkkipaikat 07-14)

Marc 21-formaatti:

- **07-10** - Julkaisuvuosi 1

Ensimmäinen tai ainoa julkaisuvuosi.
Vuosiluku on gregoriaanisen ajanlaskun mukainen ja jälkeen Kristuksen syntymän.

- **11-14** - Julkaisuvuosi 2

Toinen/täydentävä julkaisuvuosi tai julkaisupäivämäärä. Vuosiluku on gregoriaanisen ajanlaskun mukainen ja jälkeen Kristuksen syntymän.

- Tarkka päivämäärä: 15. kesäkuuta 1983

e19830615

- Yksi- tai moniosainen monografia (kaikilla sama julkaisuvuosi), julkaistu 1982, mutta tekijänoikeusvuosi on 1949

t19821949

- Vuosiluvut ovat kokonaan tuntemattomia tai soveltumattomia

nuuuuuuuu

008 (Informaatiokoodit, merkkipaikat 07-14): pohdittavaa

- Kaksi aikamäärettä on mahdollista merkitä vain vuoden tarkkuudella.

033 (Tapahtuman aika ja paikka)

Marc 21-formaatti:

- Tapahtuman äänitys- tai kuvausaika ja paikka, tai esinelöydön aika ja paikka tietyssä muodossa tallennettuna.
- **‡a - Päivämäärä/aika (T)**
Seitsemäntoista merkkiä, jotka tallennetaan muodossa vvvvkkpqttmm+-ttmm; tarkka tai arvioitu päivämäärä (vvvkkpp), kellonaika (ttmm) ja lisäksi aikaero (+-ttmm). Vuoden, kuukauden tai päivän osalta tuntemattomien numeroiden kohdalla käytetään tavuviivaa (-). Jokaisessa segmentissä numerot tasataan oikealle ja käyttämättömissä merkkipaikoissa on nolla.

033 (Tapahtuman aika ja paikka)

Musiikin sovellusohje:

- Esityksen äänitys- tai kuvausaika koodimuodossa tallennettuna.
- **‡a** - Päivämäärä/aika (T): *kahdeksan merkkiä*, jotka tallennetaan muodossa vvvvkkpp. Vuoden, kuukauden tai päivän osalta tuntemattomien numeroiden kohdalla käytetään yhdysmerkkiä.
- **033 00 ‡a** 1999----
- **033 00 ‡a** 200511--
- **033 00 ‡a** 19871127
- **033 10 ‡a** 20040315 **‡a** 20040404
 - Monta yksittäistä ajankohtaa
- **033 20 ‡a** 20071112 **‡a** 20071211
 - Aikaväli

033 (Tapahtuman aika ja paikka): pohdittavaa

- Kenttää käytetään musiikkiäänitteiden äänitysajankohdan tallentamiseen.
- Useiden äänitysajankohtien, etenkin aikaväleistä koostuvien ajankohtien merkitseminen on työlästä.
 - Indikaattorit, useita 033-kenttiä, ...
- Osaavatko järjestelmät hyödyntää tai näyttää kenttään tallennettua informaatiota?
- Sama informaatio merkitään musiikkiaineiston osalta tekstimuodossa kenttään 518.
 - 033 00 ‡a 200511--
 - 518 ## ‡o Äänitys: ‡d marraskuu 2005, ‡p Lempäälä, Studio Dreamhouse.

045 (Ajankohta tai ajanjakso)

Marc 21-formaatti:

- Kuvailun kohteeseen liittyvä ajankohta tai ajanjakso koodina (osakentässä ‡a) ja/tai tietyssä muodossa merkittynä (osakentässä ‡b ja/tai ‡c).
- ‡a - Aikakauden koodi (T)
Nelimerkkinen koodi, joka otetaan taulukosta *Time Period Code Table*.
- ‡b - Ajankohta tai aikaväli vuodesta 9999 eKr. nykypäivään (T)
Tallennetaan muodossa avvvvkkpptt. Vain aikakausi (a) ja vuosi (vvvv) ovat pakollisia. Aikakausi-koodit:
 - c - eKr.
 - d - jKr.
- ‡c - Ajankohta tai aikaväli ennen vuotta 9999 eKr. (T)
Tallennetaan vuosien määrä eKr. (vain numerot).

045 (Ajankohta tai ajanjakso)

Marc 21 (LC):

Time Period Code Table C.E. (Common Era)

e	1-99
f	100-199
...	
x	1900-1999
y	2000-2099

- For C.E. dates, the lowercase alphabetic character represents the century. A digit (0-9) is added to represent the decade. If the decade is not known, a hyphen (-) is used instead of a number.
- A single year or a period within a decade is coded by repeating the appropriate two-character code to create the required four characters.

045 (Ajankohta tai ajanjakso)

Sisällönkuvailuopas:

Kenttään tallennetaan

1. kirjojen, kausijulkaisujen, moniviestimien, karttojen, elokuvien, videotallenteiden, kaksiulotteisten kuvien ja artefaktien osalta aineiston käsittelemä tai kuvaama aika,
2. tietokonetiedostoissa niiden sisältämän datan kuvaama aika,
- ~~3. nuottijulkaisujen ja musiikkiäänitteiden osalta niiden sisältämien sävellysten luomisajankohta ja~~
4. luonnonobjektien osalta niiden syntyajankohta.

- Aiheena Suomen sisällissota (1918):

045 0# Ꞥa x1x1 Ꞥb d1918

- x = 1900-luku
1 = ensimmäinen vuosikymmen

Koodia x1 toistetaan jotta neljä merkkipaikkaa saadaan täytettyä.

045 (Ajankohta tai ajanjakso)

Musiikin sovellusohje:

- Muusa-ryhmä suosittaa teokseen liittyvän ajankohdan merkitsemisessä 045-kentän sijaan kenttää 046.
- Musiikkiteosten luomisajankohta tallennettiin aiemmin 045-kenttään.
- Vuonna 1998 sävelletty teos:
045 0# ꞑb d1998

045 (Ajankohta tai ajanjakso): pohdittavaa

- Osaavatko järjestelmät hyödyntää a-osakenttää?
- a-osakentän sisältämää informaatiota tallennetaan myös muihin kenttiin:
 - 388 (Luomisaika)
 - 648 (Aikaa ilmaiseva termi asiasanana)
- b-osakenttä on omituisen näköinen asiakasnäytöissä
 - 1998 vs. d1998

046 (Erikoiskoodattu julkaisuaika)

Marc 21-formaatti:

- Kuvailun kohteeseen liittyvät julkaisuaikatiedot, joita ei voida muotonsa vuoksi tallentaa merkkipaikkoihin 008/06-14 (Julkaisuajan tyyppi/julkaisun tila, Julkaisuvuosi 1, Julkaisuvuosi 2).
- Esimerkkejä tällaisista ovat vuosiluvut eKr., väärä julkaisuvuosi, luonti- tai muokauspäivämäärä, tai tieto aikavälistä jolloin kuvailun kohde on voimassa. Julkaisuaikatiedot voidaan tallentaa kenttään 046 merkkipaikkojen 008/06-14 lisäksi.

046 (Erikoiskoodattu julkaisuaika)

Sisällönkuvailuopas:

- Kenttään tallennetaan erikoiskoodattuja aikamääreitä, joita ei ole voitu tallentaa kenttään 008.
- Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä suosittelee käyttämään erikoiskoodatuissa aikamääreissä The Extended Date/Time Formatia, kunnes se sulautuu valmisteilla olevaan ISO 8601 -standardin päivitykseen.

046 (Erikoiskoodattu julkaisuaika)

Sisällönkuvailuopas:

- **Tarkka päivämäärä**

Valokuvattu 12.4.1918. Aiheena Helsingin työväentalon samana päivänä tapahtunut tulipalo.

033 00 †a 19180412

046 ## †k 1918-04-12 †2 edtf

388 ## †a 1910-luku †2 yso/fin

- **Yksittäinen vuosi**

Philip Glassin Akhnaten-oopperan pianopartituuri. Sävelletty 1983.

046 ## †k 1983 †2 edtf

388 1# †a 1980-luku †2 yso/fin

046 (Erikoiskoodattu julkaisuaika)

Musiikin sovellusohje:

- Kenttään merkitään teoksen sävellysvuosi.
- **‡k** - Aineiston synty- tai aloitusaika (ET)
‡l - Aineiston lopullinen valmistumisaika (ET)
‡2 - Tietojen lähde (ET)
- **046 ## ‡k** 2004
388 1# ‡a 2000-2009
- **046 ## ‡k** {1973,1980} **‡2** edtf
388 1# ‡a 1970-luku **‡a** 1980-luku **‡2**
yso/fin
500 ## ‡a Sävelletty 1973, tarkistettu
1980.
(EDTF-formaatin mukainen tapa erillisten vuosien merkitsemiseksi)
- **046 ## ‡k** 2006 **‡l** 2007
388 1# ‡a 2000-2009
(sävelletty 2006–2007)

046 (Erikoiskoodattu julkaisuaika): pohdittavaa

- Merkitäänkö erikoiskoodattu julkaisuaika EDTF-formaatin mukaiseksi vain silloin kun sitä ei ole mahdollista tallentaa muulla tavoin?
 - Esim. silloin kun luomisaika muodostuu kahdesta erillisestä vuosiluvusta.
 - **046 ## ‡k {1973,1980} ‡2 edtf**
- Vai merkitäänkö erikoiskoodattu julkaisuaika *aina* EDTF-formaatin mukaiseksi?
 - Silloinkin kun luomisaika muodostuu vain yhdestä vuosiluvusta?
 - **046 ## ‡k 1983**
vs.
046 ## ‡k 1983 ‡2 edtf
- 046-kenttien konvertointi ISO 8601 -standardiin?

306 (Kesto)

Marc 21-formaatti:

- **‡a** - Kesto (T)
Kuusi numeroa muodossa ttmms kertovat äänitteen keston tai nuottijulkaisussa ilmoitetun musiikkiteoksen keston.

Jos kesto on vähemmän kuin yksi tunti, tunnit (tt) merkitään kahtena nollana. Jos kesto on vähemmän kuin yksi minuutti, myös minuutit (mm) merkitään kahtena nollana.

- **306 ## ‡a 002016**
 - Kesto: 20 minuuttia, 16 sekuntia.
- **306 ## ‡a 003100 ‡a 001839**
 - Kaksi eri ekspressiota, joiden kestot ovat 31 minuuttia sekä 18 minuuttia, 39 sekuntia.

306 (Kesto): pohdittavaa

- Osaavatko järjestelmät hyödyntää kenttään tallennettua informaatiota?
- Kenttä on omituisen näköinen asiakasnäytöissä.
- a-osakenttiin tallennettuja kestoja ei ole mahdollista yhdistää ekspressioihin.

388 (Luomisaika)

- Kenttä on yleisesti käytetty musiikin kuvailussa.
- Kenttiä on muodostettu Melindaan automaattisesti YSA-YSO-konversion yhteydessä kun 650-kenttien MUSA-ketjut purettiin.

Marc 21-formaatti:

- Teoksen tai ekspression (mukaanlukien kokoomateokset) tai kokoomateokseen sisältyvien teosten tai ekspressioiden luomis- tai syntyaika.
- **388 2# ꞑa** 1950-luku **ꞑ2** yso/fin

388 (Luomisaika)

Sisällönkuvailuopas:

- Kenttään tallennetaan teoksen tai ekspression (mukaan lukien kokoomateokset) tai kokoomateokseen sisältyvien teosten tai ekspressioiden luomisaika.
- Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmän fiktionaineistotyöryhmä suosittelee käyttämään ensisijaisesti tätä kenttää, mikäli luomisajan tallentamisen tarkkuudeksi riittää vuosikymmen tai vuosisata.

- **Useita yksittäisiä ajankohtia ja/tai useita peräkkäisten ajankohtien muodostamia jaksoja**

Julkaisu muodostuu kahdesta kokonaisuudesta: antologiasta n. 700/500-luvuilla Ekr.–600-luvulla jKr. kirjoitettujen näytelmien fragmentteja ja toimittajan viimeistään vuonna 2007 kirjoittamista kommentaareista.

388 1# Ꞥa antiikki Ꞥ2 yso/fin

388 2# Ꞥa 2000-2009

388 (Luomisaika)

Musiikin sovellusohje:

- **Teos**

Kenttään merkitään varhaisin teokseen liittyvä ajankohta, tyypillisesti sävellysajankohta.

Tieto merkitään lähinnä taidemusiikkiteoksista.

046 ## ‡k 1994

388 1# ‡a 1990-luku ‡2 yso/fin
(1990-luvulla sävelletty teos)

- **Ekspressio**

Kenttään merkitään varhaisin ekspressioon liittyvä ajankohta, tyypillisesti esitysjankohta tai jos tämä ei ole tiedossa, ensimmäinen julkaisuaika.

Tieto merkitään lähinnä populaarimusiikkiesityksistä.

388 1# ‡a 2000-2009
(vuonna 2004 äänitetty ja julkaistu ekspressio)

388 (Luomisaika): pohdittavaa

- Missä aineistoissa ja milloin voidaan käyttää sanallisia aikamääreitä?
 - Esim. musiikin tyylikaudet: renessanssi, barokki, ...
 - Nämä eivät välttämättä yksiselitteisiä.
- Aikaontologia???

648 (Aikaa ilmaiseva termi asiasanana)

Marc 21-formaatti:

- Aikaa ilmaiseva, numeerinen termi.
- **648 #7 ‡a** 1900-luku ‡2 yso/fin
- **648 #7 ‡a** 1860-luku ‡2 yso/fin
- **648 #4 ‡a** 1920-1970

648 (Aikaa ilmaiseva termi asiasanana)

Musiikin sovellusohje:

- Jos aikamääre tallennetaan numeerisessa muodossa (esim. "1982-1985" eikä "1980-luku"), tallennetaan toisen indikaattorin arvoksi "4", jotta yhteisluetteloon ei tallennu sama aikamääre erikseen suomen- ja ruotsinkieliseksi määriteltynä.
- **648 #4 ‡a** 1985
648 #7 ‡a 1980-luku ‡2 yso/fin
(Eppu Normaalin esittämän Vuonna '85 -laulun aiheeseen liittyvät ajanmääreet)

648 (Aikaa ilmaiseva termi asiasanana) : pohdittavaa

- Aikaontologia???

Kiitos!